

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

IRENA BAJUK

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**ANALIZA USPEŠNOSTI POSLOVANJA ABANKE IN PRIMERJAVA S
KONKURENČNIMI SLOVENSKIMI BANKAMI**

Ljubljana, marec 2003

IRENA BAJUK

IZJAVA

Študentka Irena Bajuk izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Aleksandre Gregorič, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 25.03.2003

Podpis:

KAZALO

UVOD.....	1
1. PREDSTAVITEV ABANKE.....	2
1.1. NASTANEK IN RAZVOJ	2
1.2. SEDANJE STANJE.....	4
1.3. DEJAVNOST BANKE.....	6
1.4. ORGANIZACIJSKA STRUKTURA.....	7
2. RAČUNOVODSKI IZKAZI ABANKE	10
2.1. STRUKTURA SLOVENSКИH RAČUNOVODSKIH IZKAZOV	10
2.1. BILANCA STANJA ABANKE	12
2.2. IZKAZ USPEHA ABANKE	13
3. FINANČNI KAZALNIKI.....	13
3.1. KAZALNIKI DONOSNOSTI.....	15
3.1.1. Donosnost lastniškega kapitala (ROE).....	15
3.1.1.1. Dekompozicija ROE.....	17
3.1.2. Donosnost sredstev (ROA)	19
3.1.3. Neto obrestna marža.....	20
3.2. KAZALNIKI TVEGANJA.....	21
3.2.1. Likvidnostno tveganje	21
3.2.1.1. Stopnja likvidnosti.....	22
3.2.1.2. Delež posojil v bilančni vsoti	23
3.2.2. Kreditno tveganje	24
3.2.2.1. Kriteriji kreditne sposobnosti	25
3.2.2.2. Kreditna izpostavljenost banke.....	25
3.2.2.4. Razmerje med odpisi in posojili	26
3.2.3. Kapitalsko tveganje	27
3.2.3.1. Enostavni kazalnik kapitala.....	27
3.2.3.2. Kazalnik kapitalske ustreznosti	28
3.2.4. Obrestno tveganje.....	31
3.3. DRUGI KAZALNIKI.....	32
3.3.1. Bilančna vsota na zaposlenega	33
3.3.2. Splošni upravni stroški na zaposlenega.....	34
3.3.3. Dobiček na zaposlenega	35
4. CELOVITA OCENA NA PODLAGI PRIMERJAVE KAZALNIKOV.....	36
5. OMEJITVE UPORABE KAZALNIKOV	37
SKLEP.....	38
LITERATURA	39
VIRI.....	39

UVOD

Tako kot na vsakem, vlada tudi na bančnem trgu rivalstvo in boj za obstanek. Posledica tega je, da želi vsaka izmed bank vedeti, kje je njeno mesto med konkurenco ter v katerih elementih poslovanja je boljša in v katerih slabša od drugih in zakaj.

Namen diplomskega dela je analizirati uspešnost poslovanja Abanke d.d. Ljubljana s pomočjo finančnih kazalnikov ter izračune primerjati s konkurenčnimi slovenskimi bankami.

Abanko sem izbrala zato, ker se je odločila, da bo ostala samostojna slovenska banka. Glede na stanje v slovenskem bančnem prostoru in predvidene trende na trgih Evropske unije, kjer tuje banke iščejo širitve svojih trgov tudi s pomočjo bančnih prevzemov v Sloveniji, so si v Abanki zadali za dolgoročno strategijo razvoja povezovanje s slovenskimi bančnimi in finančnimi institucijami ter Zavarovalnico Triglav. Tako bodo oblikovali močno slovensko banko, ki bo sledila razvoju bančnega in zavarovalniškega trga v Evropi in v svetu. V Abanki so prepričani, da imajo dovolj domačega znanja in strokovnosti, da lahko ponudijo enako dobre storitve kot tuje banke.

Obstajajo razlike med analizo uspešnosti posamezne banke in analizo uspešnosti med bankami. Analiza uspešnosti za notranje potrebe banke je pomembnejša in obširnejša, zato so mnogi podatki, ki jih banka uporablja za notranje analitične potrebe, ali podatki, ki jih od banke zahtevajo monetarne oblasti, poslovna skrivnost in se jih torej za medbančno primerjavo ne da uporabiti. Zaradi tega dejstva bo analiza nekoliko nepopolna, saj nekaterih kazalnikov poslovanja ni moč izračunati zgolj iz javno dostopnih podatkov, potrebne bi bile še nekatere informacije znotraj banke, ki pa so poslovna skrivnost.

Diplomsko delo je razdeljeno na pet poglavij. Začenjam s predstavitvijo Abanke, njenim nastankom in razvojem, sledi opis sedanjega stanja banke ter podrobnejši pregled povezovanja Abanke in Banke Vipa, zatem sledi opis dejavnosti banke ter prikaz njene organizacijske strukture. V drugem poglavju je predstavljena struktura slovenskih računovodskih izkazov in bilanca stanja Abanke na dan 31.12. za leta 2000, 1999 in 1998 ter izkaz uspeha Abanke za leta 2000, 1999 in 1998. Tretje poglavje je najobsežnejše in obravnava finančne kazalnike kot so kazalniki donosnosti, tveganja in drugi kazalniki. Finančne kazalnike Abanke bom časovno primerjala v letih 1998-2000, nato pa bom izračune kazalnikov za leto 2000 primerjala z izračuni kazalnikov konkurenčnih bank v slovenskem bančnem prostoru. V četrtem poglavju sledi celovita ocena na podlagi primerjave kazalnikov Abanke s preostalimi obravnavanimi bankami. V petem poglavju so našteje omejitve uporabe kazalnikov, na koncu pa so v sklepnem delu podani zaključki obravnavane teme.

1. PREDSTAVITEV ABANKE

1.1. NASTANEK IN RAZVOJ

Abanka d.d. Ljubljana je banka splošnega tipa s štiridesetletno tradicijo poslovanja. S tem imenom in kot delniška družba posluje od 1.1.1990 in je pravna naslednica Jugobanke, Temeljne banke Ljubljana. Nastala je kot zunanjetrgovinska banka, zato je tudi danes devizno trgovanje ena njenih temeljnih dejavnosti. Banka je razvila lastno poslovno mrežo po vsej Sloveniji, preko številnih korespondenčnih bank v tujini pa omogoča devizno poslovanje partnerjem iz Slovenije z vsemi državami sveta.

Decembra 1955 je bila v Ljubljani ustanovljena podružnica Jugoslovanske banke za zunanjo trgovino Beograd, ki je bila v začetku specializirana le za poslovanje s tujino. Sčasoma je svoje poslovanje razširila na dinarsko poslovanje in na poslovanje s prebivalstvom ter razvila lastno mrežo ekspozitur. V decembru 1977 se je preoblikovala v Jugobanko - Temeljno banko Ljubljana ter postala ena izmed 24 temeljnih bank v sistemu Jugobanke. Obseg poslovanja banke se je še naprej širil na opravljanje vseh vrst bančnih poslov.

Da bi zmanjšali tveganje v poslovanju in zavarovali kapital banke v razmerah naraščajoče politične negotovosti v nekdanji državi, je zbor banke v decembru 1989 sprejel sklep, da se banka osamosvoji in preoblikuje v delniško družbo. Nastala je Abanka d.d. Ljubljana. Odnosi so bili pogodbeno urejeni, pravice in obveznosti pa razdeljene z delitveno bilanco.

Po odcepitvi je banka iskala primerne partnerja za kapitalsko povezavo. Povezala se je z avstrijsko Raiffeisen Zentral Bank z Dunaja, ki je julija 1992 odkupila 35 odstotkov delničarskega kapitala Abanke. Tako prelastninjena banka je nadaljevala z vsemi bančnimi posli, s tem da je bil poudarek na širjenju poslovanja s prebivalstvom in podpiranju izvoza slovenskega gospodarstva. Vendar pa je med avstrijsko banko in Abanko prišlo do nesporazumov, saj ob nerešenih problemih banke tuji partner ni videl zadostnih možnosti za dosego svojih poslovnih interesov, zato se je 24. maja 1994 iz Abanke umaknil.

Banka je v letu 1994 pripojila Primorsko hranilnico in posojilnico FIBA d.o.o. iz Kopa.

Abanka se je šele v zadnjih letih lahko osredotočila na prihodnost. Kot stara banka je morala rešiti številne probleme iz preteklosti. Največji problem so predstavljali zamrznjeni depoziti, tj. devizne vloge, deponirane pri Narodni banki Jugoslavije, in neurejeno financiranje javnega dolga, ki je nastal z izplačevanjem teh deviznih vlog. Kot edina stara banka zunaj sistema Ljubljanske banke se je morala Abanka, prej in temeljiteje kot druge banke, lotiti notranjega prestrukturiranja. Abanka je sama izvajala sanacijo svojih naložb in ni bila deležna ukrepov države, ki bi jo izdatneje razbremenili.

Banka je v zelo kratkem času obnovila poslovanje s tujino in je bila med prvimi pri obnavljanju zaupanja varčevalcev.

Z razvijanjem novih možnosti na področju naložbenih dejavnosti je banka v letu 1993 iz faze zmanjševanja naložb in čiščenja portfelja ponovno prešla v fazo rasti. Tako bilančna vsota kot tudi jamstveni kapital sta se vseskozi povečevala. Abanka je leta 1996 dokončno sklenila urejanje odnosov iz preteklosti, kar ji je omogočilo, da se je osredotočila na tekočo poslovno dejavnost in oblikovanje dolgoročne poslovne strategije razvoja.

Jeseni leta 1997 se je na skupščini Abanke zamenjalo vodstvo. Novo tričlansko vodstvo je svojo temeljno strategijo opisalo z rastjo, razvojem, modernizacijo in povezovanjem, katere cilj je pripraviti se za konkurenco širših razsežnosti, ki jo prinaša postopno približevanje Slovenije Evropski uniji. Poudarili so tudi pomembnost zaposlenih, saj so v internem gradivu zapisali, da je skupna osnova vsem znanje, ki je temeljno gonilo napredka. Abanka bo lahko zrasla, se razvila in modernizirala samo s pomočjo ljudi, ki bodo s svojo strokovnostjo uspeli zavzeti prednost v vse tršem in vse bolj konkurenčnem okolju.

Poleg prilagajanja poslovanja novim gospodarskim razmeram je v banki tekkel tudi proces lastniškega preoblikovanja. V letu 2000 se je zgodila pomembna sprememba v strukturi lastništva banke. Povečal se je delež lastništva finančnih organizacij, kar je posledica prenosa delnic z gospodarstva na Zavarovalnico Triglav. Število delničarjev se je od konca leta 1999 do konca leta 2000 zmanjšalo s 1507 na 1278, kar kaže na konsolidacijo lastništva banke.

Do 31.12.2000 je banka izdala tri emisije delnic. Osnovni kapital na ta dan je znašal 3.162.362.000 SIT. Predstavljalo ga je 3.138.898 navadnih delnic, ki so pomenile 99,26 % vseh izdanih delnic, in 23.464 prednostnih delnic z 0,74 - odstotnim deležem v vseh izdanih delnicah. Seznam desetih največjih delničarjev, lastnikov rednih delnic z glasovalno pravico, po stanju na dan 31.12.2000, je prikazan v tabeli 1.

Tabela 1: Deset največjih delničarjev Abanke d.d.

Zap.št.	Naziv delničarja	% udeležbe
1.	Zavarovalnica Triglav d.d.	32,94
2.	Poteza naložbe d.o.o.	7,99
3.	Iskra-Sysen d.d.	5,12
4.	Štajerski avtodom d.d.	5,00
5.	Salus Ljubljana d.d.	2,89
6.	Banka Vipa d.d.	2,72
7.	Slovenska odškodninska družba	2,63
8.	FRM d.d.	2,50
9.	Sklad za vzajemno pomoč samostojnim obrtnikom	2,48
10.	Lek d.d.	2,33
	SKUPAJ	66,60
	drugi delničarji	33,40

Vir: Letno poročilo Abanke d.d. Ljubljana, 2000.

1.2. SEDANJE STANJE

V zadnjem času Abanka največ pozornosti posveča povezovanju z Banko Vipa, kar ji bo pripomoglo na poti k oblikovanju močne slovenske banke. V nadaljevanju bom zato opisala terminski pregled in značilnosti procesa združevanja.

15. decembra 2000 je Abanka z Banko Vipa podpisala Pismo o nameri kapitalskega in poslovnega povezovanja, ki predvideva postopno združitev obeh bank. Banki sta si zadali naslednje cilje (Pogled od znotraj, april 2002):

- slediti razvoju bančnega trga in finančnih institucij doma in v svetu,
- s skupno kapitalsko močjo in nastopom povečati možnost servisiranja svojih komitentov,
- vzpostaviti skupno strategijo razvoja bančnih produktov, prodajnih poti, trženja in podpore poslovanju.

V zadnjem času je slovensko finančno okolje, ki se pripravlja na vstop v Evropsko unijo, zaznamovano tudi s spreminjajočo se lastniško strukturo bank, saj si tuje banke iščejo širitve svojih trgov tudi z bančnimi prevzemi v Sloveniji. V Abanki in Banki Vipa so si zadali za dolgoročno strategijo razvoja povezovanje s slovenskimi bančnimi in finančnimi institucijami ter Zavarovalnico Triglav, ki dolgoročno postaja večinski lastnik banke. Skupaj bodo oblikovali močno slovensko banko, ki bo zasedla 2. ali 3. mesto v slovenskem bančnem prostoru, in sledili razvoju zavarovalniškega in bančnega trga v Evropi in v svetu (Petavs, 2002, str. 39–41).

Povezava z Zavarovalnico Triglav bo Abanki omogočila razširiti ponudbo komitentom obeh institucij z zavarovalniškimi in bančnimi varčevalnimi produkti, saj se zavarovalništvo in bančništvo danes v svetu vse bolj razvojno povezujeta. Koncept bančno-zavarovalniške hiše je eden izmed razlogov za povezovanje, drugi razlog pa je zakonodaja v Sloveniji, ki ne stimulira nefinančnih subjektov kot lastnikov bank in tendenca v svetu je, da so finančne institucije lastniki finančnih institucij (Ferluga, 2002, str. 9).

30. januarja 2002 je Abanka v celoti izpeljala menjavo delnic Abanke za delnice Banke Vipa z idrijskim podjetjem za trženje, marketing in razvoj FRM, z novogoriškim Hitom in Diamondom in tako pridobila predviden 64,15-odstotni delež Vipinega kapitala. Abanka se je dokapitalizirala z izdajo novih 337.638 glasovalnih delnic in tako je znašal nov osnovni kapital 3.500.000.000 SIT. Razdeljen je bil na 3.476.536 rednih delnic in 23.464 prednostnih kumulativnih delnic. Nominalna vrednost ene delnice je 1.000 SIT. Podjetja, ki so Abanko dokapitalizirala v skupni višini 1.378.575.954 SIT, so bila Zavarovalnica Triglav, HIT, Diamond in FRM (http://www.abanka.si/slo/informacije/3101_info_obvestila_arhiv_2002.asp).

Naslednji mejnik v povezovanju Abanke in Banke Vipa je bil 25. april 2002, ko sta upravi obeh bank podpisali Pogodbo o pripojitvi. S podpisom te pogodbe sta tudi pravno uresničili cilje, ki sta si jih zadali ob začetku povezovanja. Pogodba, ki so jo potrdili tudi delničarji Abanke na letni skupščini 28. junija 2002, določa, da bo Banka Vipa z uveljavitvijo pogodbe o pripojitvi prenesla vse svoje premoženje (skupaj s pravicami in obveznostmi) na svojega pravnega naslednika Abanko, ki bo delničarjem v zameno za premoženje zagotovila delnice Abanke. Tako je Abanka z izdajo 536.038 novih delnic v nominalni vrednosti 1.000 SIT povečala svoj osnovni kapital na 4.036.038.000 SIT. V sporočilu za medije ob podpisu pogodbe sta predsednika uprav obeh bank povedala naslednje:

"Podpis pogodbe je pomemben korak v nadaljnjem razvoju Abanke, saj tako tudi formalno potrjujemo uresničenje naše vizije močne slovenske banke. Največ dela pa v banki sedaj posvečamo projektom združevanja poslovanja, ki bodo omogočili delo enotne banke v januarju 2003," je rekel Aljoša Tomaž, predsednik uprave Abanke.

"Prepričan sem, da bomo združeni z Abanko svojim komitentom lahko ponudili vse prednosti poslovanja, ki jih zagotavlja velika banka, in obenem ohranili osebno, lokalno obravnavo, ki je značilnost Banke Vipa," je zagotovil Egidij Birsa, predsednik uprave Banke Vipa.

Banka Vipa, ki je bila ustanovljena v letu 1992 kot prva banka na podlagi nove slovenske bančne zakonodaje in je v minulih letih dokaj uspešno uresničevala svoje poslovne načrte, je z dnem pripojitve (31.12.2002) prenehala obstajati kot samostojna pravna oseba in je postala organizacijska enota Abanke z nazivom "Področje Primorske". Združeni banki sta utrdili lokalno prisotnost na Primorskem in povečali tržni delež, pri čemer se bo postopno razvijal enoten tržni model, ki bo zajemal tudi splet finančnih storitev, vezanih na Zavarovalnico Triglav. Ime združene banke je v daljši obliki Abanka Vipa d.d. in v skrajšani samo Abanka d.d. (Crnica, 2002, str. 13).

Tržni položaj po združitvi (Petrov, 2002, str. 21):

- s petega mesta je preskočila na tretje mesto po bilančni vsoti z 8,8-odstotnim tržnim deležem,
- s šestega mesta se je zavihtela na tretje mesto po posojilih strankam, ki niso banke, z 9,4-odstotnim tržnim deležem,
- s petega mesta je preskočila na četrto mesto po obveznostih do strank, ki niso banke, z 8,7-odstotnim tržnim deležem,
- zavzela je sedmo mesto po kapitalu s 6,7-odstotnim tržnim deležem,
- s petega mesta je napredovala na četrto mesto po velikosti poslovne mreže v Sloveniji,
- s četrtega mesta je preskočila na tretje mesto po plačilnem prometu s tujino z 10,3-odstotnim tržnim deležem.

1.3. DEJAVNOST BANKE

Abanka je univerzalna banka in ima najširšo obliko pooblastila za poslovanje doma in v tujini. Opravlja naslednje bančne storitve (Statut Abanke d.d.):

- sprejemanje depozitov od fizičnih in pravnih oseb ter dajanje kreditov iz teh sredstev za svoj račun,
- storitve, za katere drug zakon določa, da jih smejo uporabljati samo banke.

Abanka opravlja tudi druge finančne storitve in sicer (Statut Abanke d.d):

- factoring (*odplačno prevzemanje terjatev z regresom ali brez*),
- finančni zakup-leasing (*dajanje sredstev v zakup, katerega trajanje je približno enako pričakovani življenjski dobi sredstva, ki je predmet zakupa, in pri katerem zakupnik pridobi večino koristi od uporabe sredstva ter prevzame tveganje posla*),
- izdajanje garancij in drugih jamstev,
- kreditiranje, vključno s potrošniškimi krediti, hipotekarnimi krediti in financiranjem komercialnih poslov,
- trgovanje s tujimi plačilnimi sredstvi, vključno z menjalniškimi posli,
- trgovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti,
- zbiranje, analiza in posredovanje informacij o kreditni sposobnosti pravnih oseb,
- posredovanje pri prodaji zavarovalnih polic, po zakonu, ki ureja zavarovalništvo,
- izdajanje in upravljanje s plačilnimi instrumenti (npr. plačilne in kreditne kartice, potovalni čeki, bančne menice),
- oddajanje sefov,
- posredovanje pri sklepanju posojilnih in kreditnih poslov,
- storitve v zvezi z vrednostnimi papirji, po zakonu, ki ureja trg vrednostnih papirjev,
- upravljanje pokojninskih oziroma investicijskih skladov, po zakonu, ki ureja pokojninske oziroma investicijske sklade,
- opravljanje poslov plačilnega prometa.

Abanka je nastala kot zunanjetrgovinska banka in poslovanje s tujino je še danes ena njenih temeljnih dejavnosti. Po obsegu zunanjetrgovinskega plačilnega prometa Slovenije je med vodilnimi slovenskimi bankami, saj letno opravi desetino celotnega prometa, kar jo umešča na drugo mesto med slovenskimi bankami. Plačilni promet s tujino sodi med ključne in najdonosnejše bančne aktivnosti. Za to poslovno področje je Abanka kot prva banka v Sloveniji pridobila tudi certifikat kakovosti ISO 9001 skladno z mednarodnimi standardi.

Abanka je principal največjega mednarodnega sistema plačilnih kartic VISA International, ponudbo različnih storitev pa še razširja. Vključena je tudi v mednarodna komunikacijska sistema S.W.I.F.T. in REUTERS in sodeluje z Mednarodno trgovinsko zbornico v Parizu, kar ji omogoča doseganje visoke stopnje kakovosti storitev na področju mednarodnega plačilnega prometa.

1.4. ORGANIZACIJSKA STRUKTURA

Organizacijska struktura je taka razčlenitev sistema banke v podsisteme (sektorje, oddelke, odseke, referate, ipd), da le-ti z vidika sorodnosti zagotavljajo izvajanje določenega bančnega posla (Bobek, 1992, str. 205).

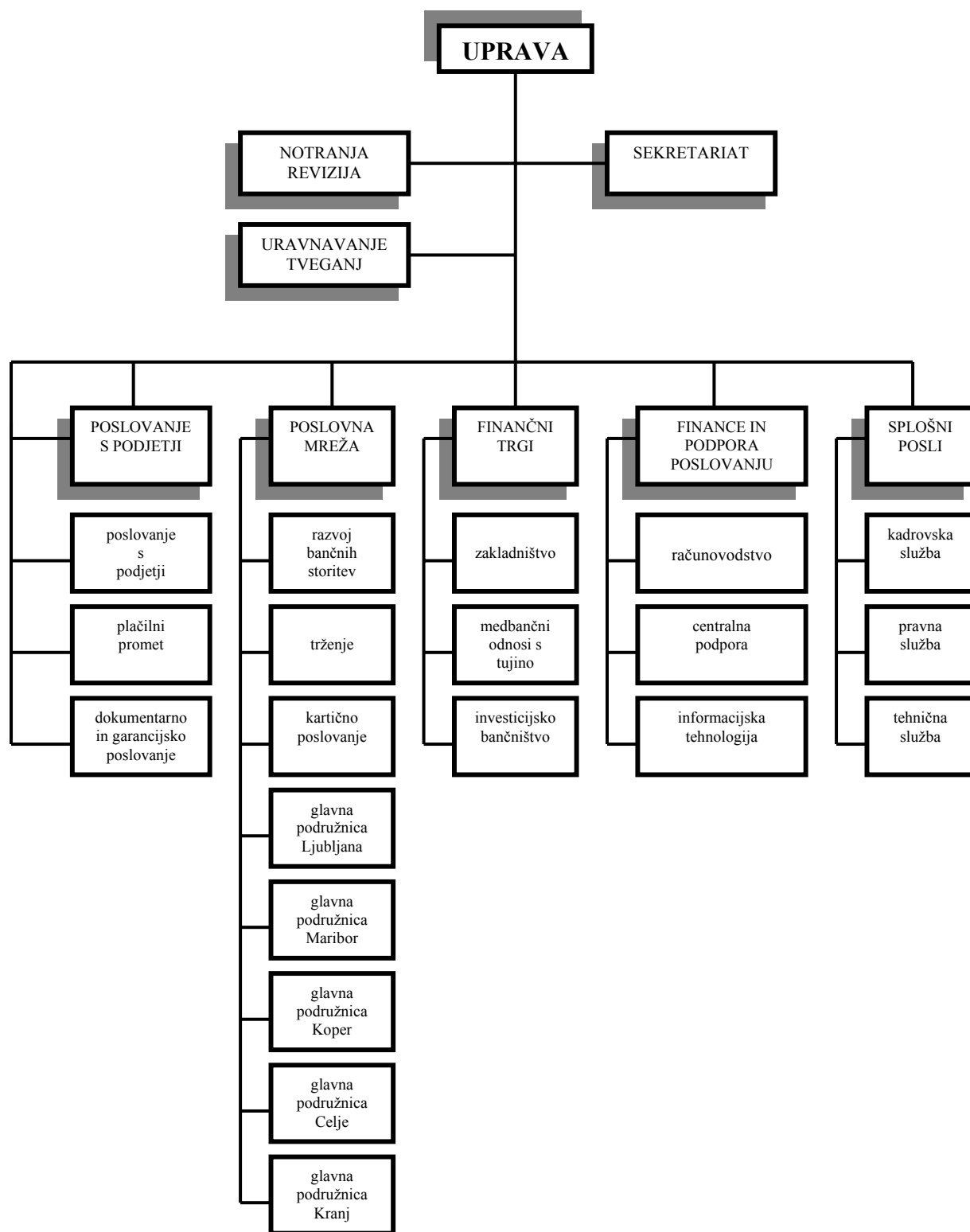
Organizacijska struktura poslovnih bank mora biti prilagojena strukturi bančne dejavnosti, da bi omogočila učinkovito izvajanje bančnih poslov. Organizacijska struktura naj bi se torej izvajala skladno z razvojem palete storitev, ki jih ponujajo banke. S širjenjem obsega bančne dejavnosti lahko pričakujemo tudi nastanek čedalje bolj zapletenih in obsežnih organizacijskih oblik.

Temeljne poslovne funkcije Abanke se opravljajo po področjih:

- področje poslovanja s podjetji,
- področje poslovne mreže,
- področje finančnih trgov,
- področje financ in podpore poslovanju ter
- področje splošnih poslov.

Na sliki 1 je prikazana organizacijska struktura Abanke po zgoraj navedenih petih področjih.

Slika 1: Organizacijska struktura Abanke d.d.

Vir: Letno poročilo Abanke d.d. Ljubljana, 2000.

2. RAČUNOVODSKI IZKAZI ABANKE

2.1. STRUKTURA SLOVENSКИH RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

Slovenske banke posredujejo informacije o svojem poslovanju v obliki računovodskih izkazov in dodatnih pojasnil, ki so jih dolžne sestavljati in objavljati po predpisanih shemah v skladu z bančnim zakonom, računovodskimi standardi (predvsem standardom 31) in navodilih za uporabo računovodskih standardov, kot jih predpiše Banka Slovenije.

Slovenski računovodski standard 31 (Računovodske rešitve v bankah) izhaja iz smernice sveta EU št. 86/635/EEC z dne 8.12.1986 o letnih obračunih in konsolidiranih računih bank in drugih finančnih organizacij ter upošteva tudi MRS 30. V smernici so predpisane osnovne sheme finančnih izkazov bank, terminologija, način vrednotenja, osnovna načela sestavljanja finančnih izkazov, vsebina pojasnil k bilanci stanja in izkazu uspeha ter objavljanje finančnih izkazov bank EU (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 24).

Slovenski računovodski standard 31 je povezan z zakonskimi določili o nujnem obsegu podatkov v bilanci stanja in izkazu uspeha ter obdeluje (SRS, 1997, SRS 31, str. 3):

- shemo bilance stanja z opredelitvami posameznih postavk,
- shemo izkaza uspeha z opredelitvami posameznih postavk,
- shemo izkaza finančnih tokov,
- razčlenitve posameznih postavk bilance stanja,
- razčlenitve posameznih postavk izkaza uspeha,
- pravila valorizacije (vrednotenja) in
- pravila glede skupinskih (konsolidiranih) izkazov.

Smernica EU o računovodskih izkazih bank z bilanco poimenuje sklop treh osnovnih dokumentov:

- bilance stanja,
- izkaza uspeha in
- bilančnih pojasnil.

Bilanca stanja je temeljni računovodski izkaz, ki prikazuje stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev ob koncu obračunskega obdobja in ima dve medsebojno uravnoteženi strani. Sestavi se kot dvostranski pregled, v katerem se sredstva (aktiva) prikažejo na levi, obveznosti (pasiva) pa na desni strani, ali kot izkaz, v katerem so sredstva pred obveznostmi. Postavke v bilanci stanja se prikazujejo po neodpisani vrednosti, to je razliki med celotno (nominalno) vrednostjo in popravkom vrednosti (odmikom od nominalne vrednosti), kakršna je na zadnji dan obračunskega obdobja (dan bilance stanja). Zneski so prikazani v dveh stolpcih; v prvem so podatki za konec tekočega obračunskega obdobja in v drugem podatki za konec predhodnega obračunskega obdobja. Poleg bilančnih se izkazujejo tudi zunajbilančne postavke, v katerih so zbrani podatki o dvomljivih in spornih terjatvah, garancijah, terjatvah

in obveznostih iz notranjih odnosov itd. (SRS, 1997, SRS 31, str. 4–7).

Izkaz uspeha je stopenjski računovodski izkaz, ki prikazuje glavne vrste prihodkov in odhodkov banke v določenem obračunskem obdobju. Zneski so prikazani v dveh stolpcih; v prvem so prikazani podatki za tekoče obračunsko obdobje in v drugem podatki za enako prejšnje obračunsko obdobje. V izkazu uspeha se izračunavajo naslednji vmesni rezultati:

- razlika med prihodki in odhodki od obresti (čiste obresti),
- razlika provizij (čiste provizije),
- čisti dobiček ali izguba iz finančnega poslovanja,
- dobiček ali izguba iz rednega poslovanja,
- izredni dobiček ali izguba in
- dobiček ali izguba kot skupna razlika med vsemi rednimi in izrednimi prihodki in odhodki iz poslovanja v obračunskem obdobju.

Po odbitku davka na dobiček se prikaže vrednost čistega dobička ali čiste izgube v obračunskem obdobju (SRS, 1997, SRS 31, str. 12 in 22).

K računovodskih izkazom banke spadajo tudi bilančna pojasnila. To je poseben izkaz kot oblika zunajbilančne evidence, v katerem banka izdela podrobnejšo razčlenitev posameznih bilančnih postavk po različnih merilih (po sektorjih, po preostalem času trajanja operacij, po tehnični obliki, po valuti, po povezavah z banko itd.). Naloga bilančnih pojasnil je zagotoviti dodatne, bolj podrobne kvantitativne in kvalitativne informacije o posameznih postavkah bilance stanja in izkaza uspeha. S tem prikaže zahtevnejšim uporabnikom bančnih izkazov podrobnejšo sliko premoženjskega, finančnega in ekonomskega stanja v banki ter tveganja, s katerimi se srečuje banka pri opravljanju svojih storitev (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 63).

V nadaljevanju bom prikazala bilanco stanja Abanke na dan 31.12. za leta 1998, 1999 in 2000 ter izkaz uspeha za leta 1998, 1999 in 2000.

2.1. BILANCA STANJA ABANKE

Tabela 2: Bilanca stanja Abanke d.d. na dan 31.12. za leta 1998, 1999 in 2000 v 000 SIT

VSEBINA	31.12.1998	31.12.1999	31.12.2000
Denar v blagajni in stanje na računih pri CB	3.307.854	3.575.680	4.423.528
Državne obveznice in drugi VP za reeskont pri CB	0	0	0
Kreditni bankam	17.899.971	12.849.538	27.155.956
Kreditni strankam, ki niso banke	61.656.462	86.313.403	102.125.628
Investicijski vrednostni papirji	27.186.900	31.225.609	37.082.109
Tržni vrednostni papirji	3.534.275	5.068.438	5.435.559
Naložbe v kapital neodvisnih strank	501.053	1.040.053	1.330.046
Naložbe v kapital odvisnih strank	112.903	154.687	176.779
Neopredmetena dolgoročna sredstva	1.684	875	0
Opredmetena osnovna sredstva	4.420.569	4.528.341	5.085.524
Vpisani, a ne vplačani kapital	0	0	0
Lastne delnice	158.332	31.633	413
Druga sredstva	3.738.638	3.797.796	4.278.734
Nevračunani stroški in nezaračunani prihodki	632.846	714.785	1.038.813
SKUPAJ AKTIVA	123.151.487	149.300.838	188.133.089
Obveznosti do bank	6.979.342	16.054.502	27.491.475
Obveznosti do strank, ki niso banke	93.759.386	110.933.289	130.032.573
Obveznosti iz izdanih VP in potrdil o vlogah	4.896.937	3.285.930	4.488.020
Druge obveznosti	944.497	1.579.569	1.489.721
Vnaprej vračunani stroški in neobračunani prihodki	4.041.596	3.179.490	4.071.144
Dolgoročne rezervacije za obveznosti in stroške	1.389.785	1.229.919	2.406.644
Rezervacije za splošna bančna tveganja	437.005	170.777	185.976
Podrejene obveznosti	1.961.855	2.406.979	4.686.986
Vpisani kapital	3.162.362	3.162.362	3.162.362
Vplačani presežek kapitala	0	35.482	118.606
Rezerve	1.885.372	2.724.125	3.673.988
Revalorizacijski popravek kapitala	2.574.947	3.231.947	4.160.818
Preneseni čisti dobiček ali izguba iz prejšnjih let	0	0	0
Čisti dobiček ali izguba poslovnega leta	1.118.403	1.306.467	2.164.776
SKUPAJ PASIVA	123.151.487	149.300.838	188.133.089
Zunajbilančne obveznosti	64.929.104	73.529.255	88.238.958

Vir: Letno poročilo Abanke d.d. Ljubljana za leta 1999 in 2000.

2.2. IZKAZ USPEHA ABANKE

Tabela 3: Izkaz uspeha Abanke d.d. za leta 1998, 1999 in 2000 v 000 SIT

VSEBINA	1.-12.1998	1.-12.1999	1.-12.2000
Prihodki od obresti in podobni prihodki	5.766.635	6.299.366	8.532.602
Odhodki od obresti in podobni odhodki	3.026.339	3.413.295	4.804.065
Čiste obresti in podobni prihodki	2.740.296	2.886.071	3.728.537
Prihodki iz vrednostnih papirjev	24.418	96.867	75.029
Prejete provizije	3.090.254	3.306.402	3.678.728
Dane provizije	489.841	592.831	710.022
Čiste provizije	2.600.413	2.713.571	2.968.706
Dobiček iz finančnih poslov	1.302.413	1.636.219	3.149.720
Izguba iz finančnih poslov	758.063	1.468.925	2.202.362
Čisti dobiček ali čista izguba iz fin. poslov	544.350	167.294	947.358
Drugi prihodki iz poslovanja	1.390.411	1.794.889	2.842.130
Splošni upravni stroški	4.097.260	4.452.852	5.219.878
Amortizacija	488.174	569.134	816.737
Drugi odhodki poslovanja	291.398	271.828	188.828
Odpisi terjatev in popravki vrednosti dvomljivih in spornih terjatev	578.618	488.353	363.659
Prihodki iz odpisanih terjatev	20.843	25.165	10.240
Odhodki za oblikovanje dolgoročnih rezervacij	3.206.016	3.465.885	7.628.817
Prihodki iz ukinjenih dolgoročnih rezervacij	2.851.263	2.989.583	6.392.695
Odhodki za rezervacije za splošna bančna tveganja	0	330.507	0
Prihodki iz ukinjenih rezervacij za splošna bančna tveganja	0	300.000	0
Dobiček ali izguba iz rednega poslovanja	1.510.528	1.394.881	2.746.776
Izredni dobiček ali izguba	19.151	343.691	56.874
Skupaj dobiček ali izguba	1.529.679	1.738.572	2.803.650
Davki iz dobička	411.276	432.097	638.874
ČISTI DOBIČEK ALI ČISTA IZGUBA V POSLOVNEM LETU	1.118.403	1.306.467	2.164.776

Vir: Letno poročilo Abanke d.d. Ljubljana za leti 1999 in 2000.

3. FINANČNI KAZALNIKI

S finančnimi kazalniki bom skušala oceniti, kakšnemu tveganju je banka izpostavljena in kakšno donosnost dosega. Banke morajo težiti k doseganju optimalnega razmerja med donosnostjo in tveganjem, to je k takšni strukturi svojih naložb, ki jim bo prinašala najvišjo možno donosnost pri določeni stopnji tveganja. Poskušala bom odkriti, kje je banka ranljiva, kakšne so njene slabosti in kakšne prednosti, na katerih bo gradila svoj uspeh.

Osnovni cilj poslovanja bank je maksimiranje tržne vrednosti enote lastniškega kapitala, torej maksimiranje cene delnic. Vrednost delnice je na eni strani odvisna od pričakovane

donosnosti, na drugi strani pa od velikosti tveganja, ki mu je izpostavljena banka pri opravljanju svoje dejavnosti (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 69).

Pri upoštevanju cilja čim višje cene delnic mora management upoštevati, da je vrednost delnic odvisna na eni strani od donosnosti kapitala, na drugi strani pa od velikosti tveganja ter od ravnotežja med donosnostjo in tveganjem. Kazalnike lahko razdelimo na tiste, ki merijo donosnost banke, in tiste, ki merijo tveganje. Kazalniki donosnosti so ROE, ROA in neto obrestna marža, kazalniki tveganja pa merijo različne vrste tveganja (likvidnostno, kreditno, obrestno, kapitalsko) (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 69).

Tabela 4: Vpliv povečanega tveganja na donosnost

Kazalniki donosnosti	Tveganje spremembe obrestne mere	Kreditno tveganje	Likvidnostno tveganje	Kapitalsko tveganje
Neto obrestna marža	+	0	+	
Neto marža	+	0	+	
Izkoriščenost sredstev		+	+	
ROA	+	+	+	
Finančni vzvod				+
ROE	+	+	+	+

+ velika verjetnost, da povečano tveganje poveča donosnost

0 srednja verjetnost, da povečano tveganje poveča donosnost

Vir: Hempel, Simonson, Coleman, 1994, str. 703.

Če so vse naložbe banke optimalne, lahko banka doseže višjo donosnost le s povečanim tveganjem in obratno. Iz tabele je razvidno, da je zelo velika verjetnost, da bo povečano tveganje obrestne mere vplivalo na povečanje neto obrestne marže. Povečano kreditno tveganje lahko (srednja verjetnost) vpliva na povečanje neto obrestne marže. Tveganje spremembe obrestne mere ne vpliva na izkoriščenost sredstev. Pri izredno veliki izpostavljenosti tveganju, ko banke prekomerno povečujejo določeno ali več vrst tveganja hkrati, se lahko donosnost izjemoma zniža ali celo drastično pade. Kadar banka zniža katerokoli vrsto tveganja, se ROE praviloma zniža.

Stanje slovenskega bančnega prostora na dan 31.12.2000

Na dan 31.12.2000 je v Sloveniji delovalo 25 bank, od tega štiri hčerinske banke tujih bank in ena podružnica tuje banke. Banke so bile pretežno v zasebni lasti. Izjema sta bili največji banki, Nova Ljubljanska banka in Nova Kreditna banka Maribor, ki sta bili podržavljeni ob sanaciji. Poleg tega je bila v državni lasti približno petina Slovenske investicijske banke d. d., posredno pa tudi Poštna banka Slovenije d. d. (Letno poročilo BS, 2000, str. 45).

Rast bilančne vsote slovenskih bank v letu 2000 je bila nekaj več kot pet odstotna, skupno pa so ustvarile dobrih 19,9 milijarde tolarjev čistega dobička. Največ dobička so ustvarili v Novi Ljubljanski banki, sledi Nova Kreditna banka Maribor, več kot dve milijardi tolarjev čistega dobička so imeli tudi v Banki Koper in Abanki (Žmavc, 2001, str. 68).

Tabela 5: Bilančne vsote in tržni deleži osmih največjih slovenskih bank na dan 31.12.2000

Banka	Bilančna vsota v mio SIT	Tržni delež v %
NLB	918.828	28,8
Nova KBM	368.109	11,5
SKB	323.353	10,1
Banka Koper	198.310	6,2
Abanka	188.133	5,9
Banka Celje	185.182	5,8
Gorenjska banka	159.137	5,0
BA&CA	95.367	3,0

Vir: Petrič, 2002, str. 29.

V analizi se bom osredotočila na izračun kazalnikov Abanke v letih 1998–2000 in jih primerjala časovno, izračune kazalnikov za leto 2000 pa tudi z izračuni konkurenčnih bank. Kot osnovo za opredelitev konkurence sem vzela tržne deleže osmih največjih slovenskih bank v bilančni vsoti slovenskega bančnega prostora na dan 31.12. 2000.

3.1. KAZALNIKI DONOSNOSTI

3.1.1. Donosnost lastniškega kapitala (ROE)

Donosnost lastniškega kapitala (angl. Return on equity–ROE) je eden najpomembnejših finančnih kazalnikov. Računamo ga kot količnik med čistim dobičkom in povprečno knjižno vrednostjo lastniškega kapitala. Kazalnik donosnost lastniškega kapitala je mera profitabilnosti banke z vidika lastnikov banke, saj se dobiček primerja z lastniškim kapitalom (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 70).

To je sintetični kazalnik, kar pomeni, da je vrednost tega kazalnika odvisna od večjega števila spremenljivk. Kaže nam uspešnost pri pridobivanju prihodkov, gospodarnost poslovanja v smislu nastalih stroškov, finančni vzvod, planiranje davkov in drugo (Blanden, 1995, str. 114–133).

$$\text{ROE} = \frac{\text{Čisti dobiček}}{\text{Povprečna knjižna vrednost lastniškega kapitala}}$$

Vrednost kapitala je seštevek naslednjih postavk iz bilance stanja (Hočevar, Igličar, 1997, str. 45):

- vpisani kapital,
- vplačani presežek kapitala,
- rezerve,
- revalorizacijski popravek kapitala,
- preneseni dobiček ali izguba iz prejšnjih let,
- čisti dobiček ali izguba poslovnega leta.

Tabela 6: Kazalnik donosnosti lastniškega kapitala v Abanki d.d. v letih 1998–2000

Leto	Čisti dobiček v 000 SIT	Povp. lastn. kapital v 000 SIT	ROE v %
1998	1.118.403	8.163.525	13,7
1999	1.306.467	9.600.733	13,7
2000	2.164.776	11.870.467	18,3

Vir: Izkaz uspeha Abanke d.d. za leta 1998, 1999 in 2000 ter bilanca stanja Abanke d.d. na dan 31.12. za leta 1997, 1998, 1999 in 2000.

Tabela 7: Kazalnik donosnosti lastniškega kapitala sedmih največjih slovenskih bank v letu 2000

Banka	Čisti dobiček v 000 SIT	Povp. lastn. kap. v 000 SIT	ROE v %
NLB	4.992.748	74.518.627	6,7
Nova KBM	2.630.691	64.163.195	4,1
SKB	0	25.915.961	0
Banka Koper	2.360.248	20.523.896	11,5
Banka Celje	1.881.657	19.200.582	9,8
Gorenjska banka	1.633.930	22.080.135	7,4
BA&CA	545.247	9.913.582	5,5
Povprečje konkurenčnih bank			7,5

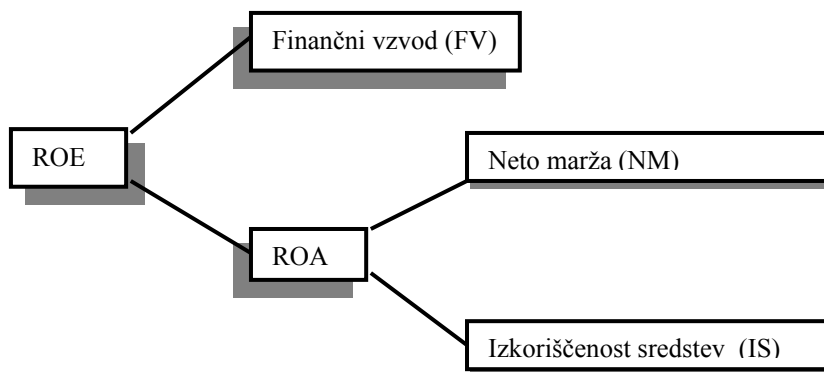
Vir: Finančni izkazi poslovanja bank v letu 2000.

Donosnost lastniškega kapitala Abanke je v letu 2000 znašala 18,3 %, kar pomeni, da je 100 enot vloženega kapitala ustvarilo 18,3 enote dobička. Donosnost lastniškega kapitala v letu 2000 je za 4,6 odstotnih točk višja kot v letih 1999 in 1998, ko je znašala 13,7 %. Povprečna donosnost lastniškega kapitala sedmih največjih slovenskih bank v letu 2000 je znašala 7,5 %, kar je za 10,8 odstotnih točk manj kot v Abanki v istem obdobju. Lastniki Abanke so lahko zadovoljni s poslovanjem banke, predvsem pa z donosom na svoj vložek.

3.1.1.1. Dekompozicija ROE

Kadar se pojavljajo močna odstopanja vrednosti kazalnika od povprečnih vrednosti je potrebno ugotoviti vzroke. Dekompozicija ROE je analitična tehnika, ki razgradi kazalnik ROE na več drugih kazalnikov, ki pomagajo pri odkrivanju vzrokov za odstopanja. Ta tehnika predpostavlja, da je osnovno merilo uspešnosti banke maksimizacija vrednosti premoženja lastnikov banke, osnovni določljivki vrednosti premoženja pa sta donosnost poslovanja in obvladovanje tveganja (Graddy, Spencer, 1990, str. 193).

Slika 2: Dekompozicija ROE

Vir: Hempel, Simonson, Coleman, 1994, str. 60.

$$ROE = ROA \times FV$$

$$ROA = NM \times IS$$

Če zgornji dve enačbi združimo, dobimo enačbo, ki predstavlja model ROE:

$$ROE = NM \times IS \times FV$$

$$\frac{\text{Čisti dobiček}}{\text{Povpr. Kapital}} = \frac{\text{Čisti dobiček}}{\text{Celotni prihodki}} \times \frac{\text{Celotni prihodki}}{\text{Povpr. bil. vsota}} \times \frac{\text{Povpr. bil. vsota}}{\text{Povprečni kapital}}$$

kjer je:

NM neto marža

IS izkoriščenost sredstev

FV finančni vzvod

Neto marža je količnik med čistim dobičkom in celotnimi prihodki banke. Kaže nam delež čistega dobička v vsakem tolarju celotnih prihodkov. Če se neto marža banke zniža, pomeni,

da banka pridobi manj čistega dobička v vsakem tolarju prihodkov. Pogost razlog za znižanje neto marže je slab nadzor stroškov ali pa nepravilno postavljena cena storitev in neučinkovita marketinška strategija (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 70).

Izkoriščenost sredstev je količnik med celotnimi prihodki in povprečno bilančno vsoto banke. Ta kazalnik pokaže, koliko bruto prihodkov je banka ustvarila z vsakim tolarjem svojih sredstev. Z izračunom tega kazalnika ugotovimo prihodkovno stran uspešnosti poslovanja banke (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 71).

Finančni vzvod je količnik med povprečno bilančno vsoto in povprečnim kapitalom. Pove nam, kolikokrat je bilančna vsota večja od kapitala banke (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 71).

Metodo dekompozicije ROE bom predstavila na primeru Abanke v letih 1999–2000 ter tako poizkusila ugotoviti vzroke za visoko porast vrednosti ROE v letu 2000.

➤ Leto 1999

$$\text{ROE} = \frac{1.306.467}{16.837.914} \times \frac{16.837.914}{136.226.162,5} \times \frac{136.226.162,5}{9.600.733,5} = 0,0776 \times 0,1236 \times 14,19 = 13,7 \%$$

➤ Leto 2000

$$\text{ROE} = \frac{2.164.776}{24.759.621} \times \frac{24.759.621}{168.716.963,5} \times \frac{168.716.963,5}{11.870.466,5} = 0,0874 \times 0,1468 \times 14,21 = 18,3 \%$$

V letu 2000 so se vse sestavine ROE povečale, kar je vplivalo na njeno porast. Neto marža, ki kaže čisti dobiček v vsakem tolarju celotnih prihodkov, se je povečala za 12,7 %. To pomeni, da je banki v letu 2000 uspelo spremeniti v dobiček za 12,7 % več prihodkov kot v letu 1999. Izkoriščenost sredstev kaže, da je v letu 1999 na 100 tolarjev sredstev ustvarila 12,36 tolarja prihodkov, medtem ko je v letu 2000 ustvarila 14,68 tolarja prihodkov, kar je za 18,7 % več. Od vsake enote naložb je realizirala več prihodkov, kar se rezultira v višjem ROE. Finančni vzvod, ki nam pove, kolikokrat so sredstva banke večja od kapitala, je bil v obeh letih približno enak. Visok in stabilen kazalec finančnega vzvoda kaže na dobro izkoriščenost bančnega kapitala v tem smislu, da je bančni management realiziral relativno veliko naložb z določenim obsegom kapitala.

3.1.2. Donosnost sredstev (ROA)

Kazalnik donosnosti sredstev (angl. Return on assets–ROA) je pokazatelj učinkovitosti banke in je ožji kazalnik, je podmena kazalnika ROE. Kaže nam, kako učinkovito so izkoriščeni resursi banke, tako finančni (različne vloge komitentov) kot realni (zaposleni, oprema, nepremičnine, poslovna mreža) pri zagotavljanju prihodkov (Kobe, 1996, str. 27).

Vrednost kazalnika ROA je dosti nižja pri bankah (finančnih posrednikih) kot pri običajnih podjetjih. Delež kapitala v bančni bilančni vsoti je bistveno nižji kot pri drugih nefinančnih podjetjih, in če naj bi banka temu kapitalu zagotavljala približno enako donosnost kot ostala podjetja, sledi iz tega bistveno nižja donosnost celotnih sredstev (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 71).

$$\text{ROA} = \frac{\text{Čisti dobiček}}{\text{Povprečna bilančna vsota}}$$

Tabela 8: Kazalnik donosnosti sredstev v Abanki d.d. v letih 1998–2000

Leto	Čisti dobiček v 000 SIT	Povp. bil. vsota v 000 SIT	ROA v %
1998	1.118.403	113.103.437	1,0
1999	1.306.467	136.226.162	0,9
2000	2.164.776	168.716.963	1,3

Vir: Izkaz uspeha Abanke d.d. za leta 1998, 1999 in 2000 ter bilanca stanja Abanke d.d. na dan 31.12. za leta 1997, 1998, 1999 in 2000.

Tabela 9: Kazalnik donosnosti sredstev sedmih največjih slovenskih bank v letu 2000

Banka	Čisti dobiček v 000 SIT	Povp. bil. vsota v 000 SIT	ROA v %
NLB	4.992.748	835.585.949	0,6
Nova KBM	2.630.691	344.961.194	0,8
SKB	0	315.495.117	0
Banka Koper	2.360.248	183.107.677	1,3
Banka Celje	1.881.657	170.447.300	1,1
Gorenjska banka	1.633.930	144.723.780	1,1
BA&CA	545.247	89.499.894	0,6
Povprečje konkurenčnih bank			0,9

Vir: Finančni izkazi poslovanja bank v letu 2000.

Vrednost ROA za Abanko v letu 2000 je znašala 1,3 %, kar je za 0,4 odstotne točke več kot v letu 1999 in za 0,3 odstotne točke več kot v letu 1998. Na višjo vrednost ROA v letu 2000 je vplivala tako višja neto marža kot tudi višja izkoriščenost sredstev. Iz tabele je razvidno, da Abanka nadpovprečno dobro izkorišča svoje resurse v primerjavi s povprečno vrednostjo ROA za sedem največjih slovenskih bank, saj je imela enako vrednost kazalnika v letu 2000 Banka Koper, sledili pa sta ji Banka Celje in Gorenjska Banka, vrednost ROA ostalih obravnavanih bank pa je bila pod 1 %.

3.1.3. Neto obrestna marža

$$\text{Neto obrestna marža} = \frac{\text{Obrestni prihodki} - \text{obrestni odhodki}}{\text{Povprečna bilančna vsota}}$$

Obrestna marža meri razliko med obrestnimi prihodki in odhodki glede na povprečno bilančno vsoto. Meri učinkovitost banke pri opravljanju svoje primarne funkcije, to je sprejemanja vlog in dajanja posojil (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 71).

Praviloma se nižje vrednosti neto obrestne marže označujejo kot pozitiven kazalnik bančnega poslovanja. Nizke neto obrestne marže posameznih bank in bančnega sistema kot celota naj bi bile značilne za relativno bolj konkurenčne bančne sisteme, poleg tega pa naj bi odsevale tudi nižjo raven stroškov finančnega posredništva. Po drugi strani lahko višje vrednosti neto obrestne marže zagotavljajo večjo stabilnost tako bančnega sistema kot celote kot tudi poslovanja posameznih bank, saj pomenijo večjo donosnost poslovanja, omogočajo bankam oblikovanje večjih rezervacij, s tem pa bankam omogočajo, da lažje prenesejo neugodne posledice morebitnih zunanjih šokov na njihovo poslovanje. Kljub takšnemu alternativnemu razumevanju neto obrestnih marž tako v poslovnem svetu kot tudi v literaturi prevladuje prepričanje, da je poslovanje pri nižjih neto obrestnih maržah odlika bolj učinkovitih bank (Košak M., Košak T., 2002, str. 2).

Tabela 10: Neto obrestna marža v Abanki d.d. v letih 1998–2000

Leto	(Obr.prih.– obr.odh.) v 000 SIT	Povp. bil. vsota v 000 SIT	Neto obr. marža v %
1998	2.740.296	113.103.437	2,4
1999	2.886.071	136.226.162	2,1
2000	3.728.537	168.716.963	2,2

Vir: Izkaz uspeha Abanke d.d. za leta 1998, 1999 in 2000 ter bilanca stanja Abanke d.d. na dan 31.12. za leta 1997, 1998, 1999 in 2000.

Tabela 11: Neto obrestna marža sedmih največjih slovenskih bank v letu 2000

Banka	(Ob.prih.–ob.odh.) v 000 SIT	Pov. bil. vsota v 000 SIT	Neto obr.marža v %
NLB	16.259.594	835.585.949	1,9
Nova KBM	10.594.422	344.961.194	3,1
SKB	6.288.287	315.495.117	2,0
Banka Koper	4.691.427	183.107.677	2,6
Banka Celje	4.443.101	170.447.300	2,6
Gor. banka	4.924.777	144.723.780	3,4
BA&CA	2.272.886	89.499.894	2,5
Povprečje konkurenčnih bank			2,6

Vir: Finančni izkazi poslovanja bank v letu 2000.

Neto obrestna marža Abanke v letu 2000 je znašala 2,2 %, kar je za 0,1 odstotne točke več kot leto poprej in za 0,2 odstotne točke manj kot leta 1998. V primerjavi s sedmimi največjimi bankami v letu 2000 je imela Abanka za 0,4 odstotne točke nižjo maržo. Najnižji neto obrestni marži imata NLB in SKB, najvišji (nad 3 %) pa Gorenjska banka in Nova KBM. Nizka obrestna marža pri omenjenih bankah je posledica tega, da banki delujeta več na področju podjetij kot preostale banke, saj imajo banke z velikim številom majhnih komitentov ponavadi višjo neto obrestno maržo. Nizka marža ne pomeni nujno, da banka posluje slabo; lahko izraža dejstvo, da ima banka veliko naložb, ki so manj tvegane.

3.2. KAZALNIKI TVEGANJA

Tveganje je negotovost, povezana z določenim rezultatom ali izidom, in zato zahteva določeno premijo. Večje kot je tveganje bančnega portfelja, večja bo zahtevana premija in večji bo strošek lastniškega kapitala ter nižja njegova vrednost (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 134–135).

3.2.1. Likvidnostno tveganje

Likvidnost je hitrost spreminjanja naložb banke v denar. Likvidnost banke je najpomembnejša za njene varčevalce in s tem posledično tudi za centralno banko, ki skrbi za stabilnost finančnega sistema. Bolj likvidne naložbe so manj donosne in obratno. Kadar si banka prizadeva uresničiti visoko donosnost, praviloma dosega manjšo likvidnost (Kobe, 1996, str. 31).

Likvidnostno tveganje pomeni, da je banka izpostavljena možnosti, da ne bo sposobna tekoče poravnati svojih obveznosti. To se lahko zgodi zaradi kratkoročnega izpada denarnih tokov,

rokovne neuskklajenosti aktive in pasive ali zaradi nenadnega navala na banke. Če v tem primeru ne uspe prepričati svojih upnikov, da zadržijo vloge pri banki, grozi banki celo stečaj. Slovenski zakon o bančništvu zahteva, da poslovne banke gospodarijo z viri in naložbami tako, da so v vsakem trenutku sposobne izpolniti vse dospele obveznosti. Da se zavarujejo pred likvidnostnim tveganjem morajo banke oblikovati in izvajati politiko rednega upravljanja z likvidnostjo, redno morajo spremljati svojo likvidnost in sprejemati ustrezne ukrepe za preprečitev in odpravo vzrokov nelikvidnosti.

Za likvidnostno tveganje se ponavadi uporabljata dva kazalnika: stopnja likvidnosti in delež posojil v bilančni vsoti.

3.2.1.1. Stopnja likvidnosti

Stopnja likvidnosti odraža sposobnost banke, da v vsakem trenutku izpolni svoje obveznosti, ki izhajajo iz dvigov depozitov ali povečanja posojil oziroma drugih naložb (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 73).

$$\text{Stopnja likvidnosti} = \frac{\text{Likvidnostne naložbe}}{\text{Bilančna vsota}}$$

Podatki, ki so na voljo iz poslovnih poročil bank, niso dovolj razčlenjeni. Likvidna sredstva bom tako opredelila kot vsoto postavk:

- Denar v blagajni in stanje na računih pri CB
- Državne obveznice in drugi vrednostni papirji za reeskont pri CB
- Tržni vrednostni papirji

Ta agregat ne predstavlja celotnih likvidnih sredstev banke, ki se skrivajo še v posojilih (vpogledna posojila) in postavki Investicijski vrednostni papirji (tisti del, ki kotira na borzi).

Tabela 12: Stopnja likvidnosti Abanke d.d. v letih 1998–2000

Leto	Likv. naložbe v 000 SIT	Bilančna vsota v 000 SIT	Stopnja likvidnosti v %
1998	6.842.129	123.151.487	5,6
1999	8.644.118	149.300.838	5,8
2000	9.859.087	188.133.089	5,2

Vir: Bilanca stanja Abanke d.d. na dan 31.12. za leta 1998, 1999 in 2000.

Tabela 13: Stopnja likvidnosti sedmih največjih slovenskih bank v letu 2000

Banka	Likv. naložbe v 000 SIT	Bil. vsota v 000 SIT	Stopnja likvidnosti v %
NLB	76.352.938	918.828.409	8,3
Nova KBM	39.632.939	368.109.022	10,8
SKB	17.552.562	323.353.040	5,4
Banka Koper	6.603.654	198.310.336	3,3
Banka Celje	8.367.503	185.182.211	4,5
Gorenjska banka	8.757.552	159.137.485	5,5
BA&CA	1.625.465	95.367.052	1,7
Povprečje konkurenčnih bank			5,6

Vir: Finančni izkazi poslovanja bank v letu 2000.

Abanka je imela v letu 2000 5,2 stotina likvidnih naložb na vsak tolar naložb. Stopnja likvidnosti v letu 2000 je bila za 0,6 odstotne točke nižja kot leto poprej in za 0,4 odstotne točke nižja kot v letu 1998 in glede na povprečno stopnjo konkurenčnih bank v letu 2000. Od povprečja konkurenčnih bank je najbolj izstopala Nova KBM, ki je imela največ likvidnih naložb na vsak tolar naložb in je bila tako v boljšem položaju ob primeru nepredvidenih odtokov vlog, vendar je po drugi strani to najverjetnejši razlog za nižjo stopnjo donosnosti v tej banki.

3.2.1.2. Delež posojil v bilančni vsoti

Večina posojil ni likvidnih, saj banka praviloma posojil ne more prodati drugim bankam, vračilo obresti in glavnice pa sta pri posojilih razpršena skozi vse leto. Posojila in struktura sredstev imata zelo močan vpliv na likvidnost banke.

Pogosto uporabljeno orodje je analiza dospelosti, pri kateri se posojila razdelijo v različne skupine glede na rok zapadlosti. Pri sredstvih mora banka skrbeti za čim večjo razpršenost med različnimi vrstami komitentov. Bolje je, da ima banka veliko število majhnih in srednje velikih vlog v svojem portfelju, saj lahko velike vloge hitreje in bolj nepričakovano zapustijo banko, s tem pa ogrozijo likvidnost (Kobe, 1996, str. 33).

$$\text{Delež posojil v bilančni vsoti} = \frac{\text{Posojila}}{\text{Bilančna vsota}}$$

Tabela 14: Delež posojil v bilančni vsoti Abanke d.d. v letih 1998–2000

Leto	Posojila v 000 SIT	Bilančna vsota v 000 SIT	Delež posojil v bil. vsoti v %
1998	79.556.433	123.151.487	64,6
1999	99.162.941	149.300.838	66,4
2000	129.281.584	188.133.089	68,7

Vir: Bilanca stanja Abanke d.d. na dan 31.12. za leta 1998, 1999 in 2000.

Tabela 15: Delež posojil v bilančni vsoti sedmih največjih slovenskih bank v letu 2000

Banka	Posojila v 000 SIT	Bil. vsota v 000 SIT	Delež posojil v bil. vsoti v %
NLB	542.918.979	918.828.409	59,1
Nova KBM	194.669.686	368.109.022	52,9
SKB	209.406.782	323.353.040	64,8
Banka Koper	125.122.107	198.310.336	63,1
Banka Celje	132.685.806	185.182.211	71,6
Gorenjska banka	100.095.313	159.137.485	62,9
BA&CA	69.501.078	95.367.052	72,9
Povprečje konkurenčnih bank			63,9

Vir: Finančni izkazi poslovanja bank v letu 2000.

Delež posojil v bilančni vsoti Abanke v letu 2000 je znašal 68,7 % in je bil v mejah povprečja konkurenčnih bank, glede na predhodno leto se je povečal za 2,3 odstotne točke ter za dodatne 1,8 odstotne točke glede na leto 1998, kar pomeni poslabšanje likvidnosti in s tem povečano likvidnostno tveganje v letu 2000 glede na predhodni leti. Od povprečja konkurenčnih bank sta nekoliko izstopali Nova KBM in NLB z najnižjim in BA&CA ter Banka Celje z najvišjim deležem posojil v bilančni vsoti, kar kaže na slabšo likvidnost obeh bank glede na izračunano povprečje.

3.2.2. Kreditno tveganje

Kreditno tveganje je tveganje, da dolžnik ne bo mogel vrniti celotnega kredita in pripadajočih obresti ob zapadlosti kredita. Nastopi tveganje plačilne nesposobnosti dolžnika. Banke zmanjšujejo to tveganje z analizo kreditne sposobnosti posojilojemalcev, glede na velikost tveganja se določi višina obrestne mere in oblikujejo rezervacije.

Pri presoji kreditne sposobnosti podjetja banka analitično preveri finančni načrt, sestavljen iz bilance stanja in izkaza uspeha, dosedanjega kreditnega statusa, finančnega plana, ocene bodočih prihodkov in možnosti vračanja kredita (Smola, 2000, str. 13).

Prvo pravilo za obstoj banke je: Ne odobravaj preveč slabih posojil. Upoštevanje tega pravila pomeni, da banka opravi natančno preiskavo bonitete potencialnega posojilojemalca, opazuje in spremlja obstoječe posojilojemalce, razprši posojila in ima ustrezno posojilno politiko s primernim nadzorom (Kobe, 1996, str. 34).

3.2.2.1. Kriteriji kreditne sposobnosti

Pri oceni kredita prevladujejo sledeči kriteriji (Smola, 2000, str. 13):

- Normalno vračilo po amortizacijskem načrtu. Če so pri vračanju kredita odstopanja, je to znak, da morajo komitentu nameniti posebno pozornost, sicer lahko to negativno vpliva na likvidnost banke.
- Namen, ki ga kredit financira, da banka pravilno poveže amortizacijski načrt z denarnim tokom posojilojemalca.
- Zavarovanje kredita pri banki pred propadom posojilojemalca.

Glede na izkazovanje stopnje izgube si banka oblikuje kvantitativna merila kreditnega tveganja (Smola, 2000, str. 13):

- velike izgube in odpisi / neto krediti,
- neto izgube in odpisi / neto krediti,
- vračila / velike izgube in odpisi,
- prekoračitve roka zapadlosti / neto krediti,
- tvegane naložbe / vsa aktiva,
- tvegane naložbe / lasten kapital.

3.2.2.2. Kreditna izpostavljenost banke

Kreditna izpostavljenost banke do posameznega komitenta je vsota vseh kreditov, naložb v vrednostne papirje in kapitalske deleže, drugih terjatev, garancij in drugih jamstev, potencialnih in prevzetih obveznosti do komitenta, če niso zavarovani z denarno vlogo, vrednostnimi papirji, ki jih izda oziroma za katere jamči Republika Slovenija ali Banka Slovenije, s prvovrstnim jamstvom Republike Slovenije ali z nepreklicno garancijo banke s sedežem v Sloveniji (Dimovski, 1996, str. 44).

Za veliko kreditno izpostavljenost se šteje kreditna izpostavljenost banke do posameznega komitenta, ki presega 10 % kapitala banke. Za prekoračitev tega odstotka je potrebna vsakokratna predhodna soglasna odločitev nadzornega sveta, vendar ta ne sme presegati 25 % kapitala banke. Skupna vsota vseh velikih kreditnih izpostavljenosti ne sme presegati 800 % kapitala banke. Za kreditno izpostavljenost banke do delničarja banke velja, da ta naj ne bi bila večja od 1 % kapitala banke, razen če se je nadzorni svet soglasno odločil, da je lahko večja. Tudi tu velja neka absolutna meja, in sicer da kreditna izpostavljenost banke do posameznega delničarja banke in z njim posredno in neposredno povezanih oseb ne sme presegati 3 % kapitala banke (Dimovski, 1996, str. 44).

3.2.2.3. Kazalnik slaba posojila

Kazalnik slaba posojila (angl. non-performing loans–NPLs) predstavlja razmerje med velikostjo slabih posojil ter bilančno vsoto banke. Za slaba posojila je značilno, da se obresti in/ali glavnica ne odplačujejo redno ali pa se sploh ne odplačujejo. Med ta posojila spadajo tudi dvomljiva posojila in posojila, ki so bila odpisana zaradi izgub (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 74).

Vrednost slabih posojil je v slovenskih bankah poslovna skrivnost, zato tega kazalnika ne moremo izračunati. Prav tako pa je onemogočen tudi izračun podobnih kazalnikov, povezanih s slabimi posojili, saj ni razpoložljivih podatkov.

3.2.2.4. Razmerje med odpisi in posojili

Za primerjavo kreditnega tveganja med bankami bom izračunala kazalnik, ki predstavlja razmerje med odpisi in posojili v banki. Kazalnik pove, kolikšen delež posojil je bilo treba odpisati. Večji kot je delež odpisov terjatev, slabša je kvaliteta naložb in večji so odhodki.

Tabela 16: Delež odpisanih posojil Abanke d.d. v letih 1998–2000

Leto	Odpisi posojil v 000 SIT	Posojila v 000 SIT	Delež odpisanih posojil v %
1998	556.895	79.556.433	0,7
1999	488.353	99.162.941	0,5
2000	363.659	129.281.584	0,3

Vir: Izkaz uspeha Abanke d.d. za leta 1998, 1999 in 2000 ter bilanca stanja Abanke d.d. na dan 31.12. za leta 1998, 1999 in 2000.

Tabela 17: Delež odpisanih posojil sedmih največjih slovenskih bank v letu 2000

Banka	Odpisi posojil v 000 SIT	Posojila v 000 SIT	Delež odpisanih posojil v %
NLB	1.772.767	542.918.979	0,30
Nova KBM	1.375.086	194.669.686	0,70
SKB	1.134.414	209.406.782	0,50
Banka Koper	82.238	125.122.107	0,06
Banka Celje	259.711	132.685.806	0,20
Gor. banka	24.020	100.095.313	0,02
BA&CA	41.535	69.501.078	0,06
Povprečje konkurenčnih bank			0,26

Vir: Finančni izkazi poslovanja bank v letu 2000.

Delež posojil, ki jih je bilo treba odpisati v Abanki v letu 2000, je znašal 0,3 % in je bil za 0,2 odstotne točke nižji kot v letu 1999 ter za 0,4 odstotne točke nižji kot v letu 1998. Povprečen delež odpisanih posojil sedmih največjih slovenskih bank v letu 2000 je znašal 0,26 %, najvišji delež odpisanih posojil je imela Nova KBM. Najnižji delež odpisanih posojil pa sta imeli Banka Koper in BA&CA, sledila pa jima je Gorenjska banka. Nizek kazalnik pomeni, da banka ni odpisala veliko terjatev, kvaliteta njenih naložb je dobra in kreditno tveganje nizko. To pa lahko pomeni tudi nerizičnost bančnih naložb, vendar bi za natančnejše sodbe o kvaliteti bančnih naložb morala imeti več podatkov.

3.2.3. Kapitalsko tveganje

Funkcija kapitala v banki je absorbiranje izgub, ki jih utrpi banka pri svojem poslovanju. Pri določitvi velikosti potrebnega kapitala se pojavljajo različni, nasprotujoči se interesi. Management, ki hoče zagotoviti čim višjo donosnost vložnega lastniškega kapitala, se zavzema za znižanje deleža kapitala v bilančni vsoti. Nasprotno pa monetarne oblasti želijo zagotoviti čim večjo stabilnost finančnega sistema in se zavzemajo za povečanje deleža kapitala v bilančni vsoti (Kobe, 1996, str. 37).

3.2.3.1. Enostavni kazalnik kapitala

Enostavni kazalnik kapitala je eden najstarejših kazalnikov kapitalske ustreznosti.

$$\text{Enostavni kazalnik kapitala} = \frac{\text{Celotni kapital}}{\text{Bilančna vsota}}$$

Ta kazalnik v celoti zanemara tveganost naložb banke. Če imamo dve banki z enakima vrednostma tega kazalnika in ena banka naloži vsa sredstva v državne vrednostne papirje, druga pa sredstva posodi svojim komitentom, je jasno, da je kapitalska ustreznost prve banke večja kot pri drugi (Kobe, 1996, str. 37).

Tabela 18: Enostavni kazalnik kapitala Abanke d.d. v letih 1998–2000

Leto	Cel. kapital v 000 SIT	Bil. vsota v 000 SIT	Enostavni kazalnik kapitala v %
1998	8.743.755	123.151.487	7,1
1999	10.460.383	149.300.838	7,0
2000	13.280.550	188.133.089	7,1

Vir: Bilanca stanja Abanke d.d. na dan 31.12. za leta 1998, 1999 in 2000.

Tabela 19: Enostavni kazalnik kapitala sedmih največjih slovenskih bank v letu 2000

Banka	Cel. kapital v 000 SIT	Bil. vsota v 000 SIT	Enostavni kaz. kapitala v %
NLB	77.823.940	918.828.409	8,5
Nova KBM	31.520.397	368.109.022	8,6
SKB	27.134.583	323.353.040	8,4
Banka Koper	21.673.438	198.310.336	10,9
Banka Celje	20.776.527	185.182.211	11,2
Gorenjska banka	23.645.366	159.137.485	14,9
BA&CA	10.541.882	95.367.052	11,1
Povprečje konkurenčnih bank			10,5

Vir: Finančni izkazi poslovanja bank v letu 2000.

Delež kapitala v bilančni vsoti Abanke je v letu 1999 znašal 7 %, v letu 2000 pa je bil delež enak kot v letu 1998 in se je glede na leto 1999 povečal za 0,1 odstotne točke. Vseh sedem konkurenčnih bank je imelo v letu 2000 višji delež kapitala v bilančni vsoti, kar kaže na večjo varnost poslovanja, vendar pa je bila ta dosežena na račun nižje donosnosti lastniškega kapitala (kazalnik ROE). Z najvišjim deležem kapitala v bilančni vsoti je izrazito izstopala predvsem Gorenjska banka.

3.2.3.2. Kazalnik kapitalske ustreznosti

Kapitalska ustreznost banke je kazalnik, s katerim se izvaja nadzor bančnega poslovanja. Prikazuje razmerje med kapitalom in tveganju prilagojeno aktivo banke in mora znašati najmanj 8 %. Tveganju prilagojena aktiva je seštevek knjigovodskih stanj vseh aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk, zmanjšanih za oblikovane posebne rezervacije za te postavke in tehtane po stopnji kreditnih tveganj, ki jih določi Banka Slovenije (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 105).

Stopnje za tehtanje kreditnih tveganj določi Banka Slovenije v razponu od 0 % do 100 %. Zunajbilančne postavke se pri izračunu upoštevajo z uporabo konverzijskih faktorjev, ki jih tudi določi Banka Slovenije (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 105).

Skupine aktivnih bilančnih postavk in njihove uteži (Dimovski, Gregorič, 2000, str. 105–106):

- 0%
 - bankovci, kovanci in plemenite kovine,
 - terjatve do Banke Slovenije in terjatve, zavarovane z vrednostnimi papirji Banke Slovenije,
 - terjatve do Republike Slovenije in terjatve, zavarovane z vrednostnimi papirji ali

- drugi jamstvi Republike Slovenije s preostalo dospelostjo do enega leta,
- terjatve, pokrite z bančnimi vlogami,
- 10%
 - tekoči računi v tujem denarju v tujini,
 - čeki prvovrstnih tujih bank in domačih bank,
 - vezane vloge v tujem denarju na vpoklic,
 - kratkoročne terjatve v tujem denarju na odpoklic do bank v okviru bančne skupine,
- 20%
 - terjatve do Republike Slovenije in terjatve, zavarovane z vrednostnimi papirji ali drugimi jamstvi Republike Slovenije s preostalo dospelostjo preko enega leta,
 - terjatve do mednarodnih finančnih institucij in terjatve, zavarovane z vrednostnimi papirji ali drugimi jamstvi finančnih institucij,
 - terjatve do domačih bank in terjatve, zavarovane z jamstvi teh bank,
 - terjatve do prvovrstnih tujih bank in terjatve, zavarovane z jamstvi teh bank,
- 50%
 - ustrezno zavarovane terjatve z zastavo premoženja dolžnika v državi,
- 100%
 - terjatve brez pokritja z bančnimi vlogami oziroma brez zavarovanja z ustrezno zastavo premoženja,
 - terjatve do javnega sektorja,
 - naložbe v osnovna sredstva in zaloge materiala,
 - naložbe v vrednostne papirje drugih bank in hranilnic, ki se ne odštevajo od jamstvenega kapitala,
 - vsa ostala bilančna aktiva.

Zunajbilančne postavke se najprej razvrstijo v skupine, zmanjšajo za oblikovane posebne dolgoročne rezervacije in pomnožijo z ustreznim konverzacijskim faktorjem in šele nato z utežmi predvidenimi za bilančne aktivne postavke.

Skupine zunajbilančnih aktivnih postavk in njihove uteži:

- 0%
 - garancije, pokrite z garancijami in drugimi jamstvi RS,
 - akreditivi, garancije in druga jamstva, pokrita z bančnimi vlogami,
 - neizkoriščeni, brezpogojno preklicni okvirni krediti do enega leta,
 - preklicni akreditivi,
- 20%
 - kratkoročni nepreklicni dokumentarni akreditivi,
 - potrjeni dokumentarni akreditivi,
- 50%
 - storitvene garancije,
 - neizkoriščeni, brezpogojno preklicni okvirni krediti preko enega leta,

- 100%
 - vsa ostala zunajbilančna aktiva.

Kapital banke je določen kot seštevek temeljnega kapitala in dodatnega kapitala banke, zmanjšan za naslednje postavke (Zakon o bančništvu, 1999, 66. člen):

- naložbe banke v delnice ali podrejene dolžniške instrumente drugih bank ali finančnih institucij, v katerih kapitalu je banka udeležena z več kot 10-odstotnim deležem, in druge naložbe v te osebe, ki se pri ugotavljanju kapitalske ustreznosti teh oseb upoštevajo pri izračunu njihovega kapitala,
- naložbe banke v delnice oziroma podrejene dolžniške instrumente drugih bank ali finančnih organizacij, ki niso vključene pod točko 1, v obsegu, ki presega 10 % kapitala banke, izračunanega pred odštetjem postavk iz prve točke,
- nelikvidna sredstva, to je naložbe banke v delnice borze, klirinško depotne družbe, terjatve iz naslova vplačil v jamstveni sklad pri klirinško depotni družbi, terjatve iz naslova vplačil v druge sklade, ki so namenjeni vzajemnemu jamstvu za izpolnitev obveznosti več oseb, in druga sredstva, ki jih ni mogoče unovčiti v času, ki je potreben zaradi pravočasne izpolnitve zapadlih denarnih obveznosti.

Temeljni kapital banke po zakonu o bančništvu vključuje naslednje postavke:

- vplačani osnovni kapital in presežek kapitala, razen vplačanega osnovnega kapitala in presežka kapitala na podlagi prednostnih kumulativnih delnic,
- rezerve banke,
- preneseni dobiček preteklih let,
- dobiček tekočega poslovnega leta, največ do višine 50 % tega dobička po odbitku davkov in drugih dajatev, ki bremenijo dobiček, če je dobiček potrnil pooblaščen revizor,
- rezervacije za splošna bančna tveganja,
- druge postavke, ki so po svojih lastnostih podobne postavkam prve, tretje in pete točke.

Kot odbitne postavke pa se pri izračunu temeljnega kapitala upoštevajo:

- lastne delnice,
- neopredmetena osnovna sredstva,
- prenesena izguba in izguba tekočega leta ter
- tem podobne postavke.

Pri izračunu dodatnega kapitala se upoštevajo:

- osnovni kapital in presežek kapitala, vplačan na podlagi prednostnih kumulativnih delnic,
- podrejene dolžniški instrumenti (vrednostni papirji in drugi finančni instrumenti, iz katerih ima imetnik ob stečaju oziroma likvidaciji izdajatelja pravico do poplačila šele po poplačilu drugih upnikov izdajatelja),
- druge podobne postavke.

Kapital

$$\text{Količnik kapitalske ustreznosti} = \frac{\text{Kapital}}{\text{Tveganju prilagojena aktiva}}$$

Tabela 20: Kapitalska ustreznost Abanke d.d. v letih 1998–2000

Leto	Kapitalska ustreznost v %
1998	11,0
1999	10,2
2000	13,0

Vir: Letno poročilo Abanke d.d. Ljubljana, 2000.

Tabela 21: Kapitalska ustreznost sedmih največjih slovenskih bank v letu 2000

Banka	Kapitalska ustreznost v %
NLB	9,30
Nova KBM	11,63
SKB	11,56
Banka Koper	15,98
Banka Celje	13,08
Gorenjska banka	23,67
BA&CA	14,47
Povprečje konkurenčnih bank	14,24

Vir: Finančni izkazi poslovanja bank v letu 2000.

Čim višja je vrednost kazalnika kapitalske ustreznosti, tem manjše je kapitalsko tveganje banke in obratno. Glede na predpisano minimalno vrednost kazalnika kapitalske ustreznosti, ki znaša 8 %, je iz zgornjih tabel razvidno, da tako Abanka kot tudi druge konkurenčne banke presegajo to vrednost. V Abanki se je kapitalska ustreznost od leta 1998 do 2000 povečala za 2 odstotni točki, vendar je bila v letu 2000 nižja od povprečne vrednosti konkurenčnih bank. Med preostalimi največjimi slovenskimi bankami izstopata Gorenjska banka z najvišjo in NLB z najnižjo vrednostjo tega kazalnika.

3.2.4. Obrestno tveganje

Obrestno tveganje je tveganje, ki se nanaša na spremembe v donosih pri terjatvah in obveznostih, ki jih povzročajo spremembe obrestnih mer. Namen analize obrestne občutljivosti je zaščita neto obrestne marže pred tveganjem spremembe obrestne mere.

Banka se lahko zaščiti pred tveganjem obrestne mere tako, da ima približno enako vrednost naložb, občutljivih na spremembo obrestne mere, in sredstev, občutljivih na spremembo obrestne mere. Ko se obrestna mera na trgu dvigne, se hkrati povečajo dohodki od naložb in stroški depozitov.

Osnovna mera za merjenje izpostavljenosti banke tveganju spremembe obrestnih mer je (Graddy, Spencer, 1990, str. 231):

$\text{funds gap} = \text{obrestno občutljiva aktiva} - \text{obrestno občutljiva pasiva}$

$\text{funds gap ratio} = \text{obrestno občutljiva aktiva} / \text{obrestno občutljiva pasiva}$

Kazalnik funds gap kaže absolutno razliko med obrestno občutljivo aktivo in obrestno občutljivo pasivo. Sprememba obrestne mere spremeni neto obrestne prihodke, donosnost in s tem vrednost obeh kategorij. Če je obrestno občutljiva aktiva večja od obrestno občutljive pasive, bo sprememba obrestne mere bolj vplivala na velikost obrestnih prihodkov kot na velikost obrestnih odhodkov in obratno (zanemarimo vpliv različnih obrestnih občutljivosti). Večja kot je absolutna vrednost razkoraka med kategorijama, večja je sprememba neto obrestnih prihodkov ob spremembi obrestne mere in bolj je banka izpostavljena tveganju spremembe obrestne mere.

Kazalnik funds gap ratio primerja velikost obeh kategorij. Ta kazalnik dopolnjuje kazalec funds gap v tem smislu, da razliko med kategorijama izrazi v primerjavi z velikostjo obrestno občutljive pasive. Če je njegova vrednost 1, sta obrestno občutljivi aktiva in pasiva enako veliki, zato banka ni izpostavljena tveganju. Bolj kot je vrednost kazalnika različna od 1, večja je izpostavljenost banke tveganju spremembe obrestne mere. Kadar banka pričakuje povišanje obrestnih mer, bo njen management poskušal vplivati na takšno sestavo aktive in pasive, da bo vrednost kazalnika večja od 1. Banka bo tako ob dvigu obrestnih mer bolj povečala prihodke od obresti kot pa odhodke in bo tako povečala dobiček. Ko je vrednost kazalnika nižja od 1, pa management banke pričakuje znižanje obrestnih mer.

Za izračun tega kazalnika bi potrebovala bolj natančne podatke o poslovanju bank. Ti so na voljo pri analizi poslovanja banke za notranje potrebe banke in niso javno dostopni.

3.3. DRUGI KAZALNIKI

Poleg kazalnikov za merjenje donosnosti in merjenje tveganja moramo za analizo uspešnosti poslovanja izračunati tudi druge kazalnike, kot so bilančna vsota na zaposlenega, kazalnik splošnih upravnih stroškov na zaposlenega in kazalnik dobiček na zaposlenega.

3.3.1. Bilančna vsota na zaposlenega

Bilančna vsota na zaposlenega je kazalnik učinkovitosti izkoriščanja človeških virov. Za svetovni trend razvoja bančništva sta značilna poostren nadzor nad stroški in prizadevanje za drastično znižanje le-teh.

$$\text{Bilančna vsota na zaposlenega} = \frac{\text{Bilančna vsota}}{\text{Št. zaposlenih}}$$

Tabela 22: Bilančna vsota na zaposlenega v Abanki d.d. v letih 1998–2000

Leto	Št. zaposlenih	Bilančna vsota v 000 SIT	Bilančna vsota na zap. v 000 SIT
1998	681	123.151.487	180.839
1999	637	149.300.838	234.381
2000	637	188.133.089	295.342

Vir: Bilanca stanja Abanke d.d. na dan 31.12. za leta 1998, 1999 in 2000 ter Letno poročilo Abanke d.d. v letu 2000.

Tabela 23: Bilančna vsota na zaposlenega v sedmih največjih slovenskih bankah v letu 2000

Banka	Št. zaposlenih	Bil. vsota v 000 SIT	Bil. vsota na zap. v 000 SIT
NLB	2904	918.828.409	316.401
Nova KBM	1442	368.109.022	255.277
SKB	1100	323.353.040	293.957
Banka Koper	737	198.310.336	269.078
Banka Celje	650	185.182.211	284.896
Gorenjska banka	493	159.137.485	322.794
BA&CA	204	95.367.052	467.485
Povprečje konkurenčnih bank			315.698

Vir: Finančni izkazi poslovanja bank v letu 2000.

Višja kot je bilančna vsota na zaposlenega, boljše je produktivnost banke oziroma izkoriščenost človeških virov. Bilančna vsota na zaposlenega v Abanki je bila v letu 2000 za 26 % višja kot leto poprej in za 63 % višja kot v letu 1998. K temu povečanju je pripomoglo zmanjšanje števila zaposlenih v letu 1999 za 44 ljudi, v letu 2000 pa je ob enakem številu zaposlenih Abanka povečala bilančno vsoto za 26 %. Povprečje konkurenčnih bank v letu 2000 je znašalo 315.698.000 SIT, kar je za 7 % višje od bilančne vsote na zaposlenega v

Abanki. Najvišjo bilančno vsoto na zaposlenega je imela BA&CA, ki ima daleč najmanjše število zaposlenih glede na ostale obravnavane banke, sledili pa sta ji Gorenjska banka in NLB. Ostale štiri banke so imele približno enako bilančno vsoto na zaposlenega, vendar manjšo kot Abanka v letu 2000.

3.3.2. Splošni upravni stroški na zaposlenega

K splošnim upravnim stroškom štejemo stroške dela in druge upravne stroške. Ta kazalnik mora biti čim manjši, vendar običajno povečanje bilančne vsote na zaposlenega vpliva tudi na povečanje splošnih upravnih stroškov na zaposlenega.

$$\text{Splošni upravni stroški na zaposlenega} = \frac{\text{Splošni upravni stroški}}{\text{Št. zaposlenih}}$$

Tabela 24: Splošni upravni stroški na zaposlenega v Abanki d.d. v letih 1998–2000

Leto	Št. zaposlenih	Splošni upr. str. v 000 SIT	Splošni upr. str. na zap. v 000 SIT
1998	681	4.097.260	6.016
1999	637	4.452.852	6.990
2000	637	5.219.878	8.194

Vir: Izkaz uspeha Abanke d.d. za leta 1998, 1999 in 2000 ter Letno poročilo Abanke d.d. v letu 2000.

Tabela 25: Splošni upravni stroški na zaposlenega v sedmih največjih slovenskih bankah v letu 2000

Banka	Št. zaposlenih	Spl.upr. str. v 000 SIT	Spl.upr. str. na zap. v 000 SIT
NLB	2904	23.123.654	7.963
Nova KBM	1442	11.090.155	7.691
SKB	1100	8.320.287	7.564
Banka Koper	737	5.445.173	7.388
Banka Celje	650	4.979.035	7.660
Gorenjska banka	493	3.080.784	6.249
BA&CA	204	2.337.362	11.458
Povprečje konkurenčnih bank			7.996

Vir: Finančni izkazi poslovanja bank v letu 2000.

Rezultati v zgornjih tabelah potrjujejo dejstvo, da povečanje bilančne vsote na zaposlenega vpliva na višje splošne upravne stroške na zaposlenega. V Abanki so bili splošni upravni stroški na zaposlenega v letu 2000 za 16 % višji kot predhodno leto in 36 % višji kot v letu 1998 ob 63-odstotnem povečanju bilančne vsote na zaposlenega za isto obdobje. Povprečni splošni upravni stroški na zaposlenega v konkurenčnih bankah v letu 2000 so bili nižji kot v Abanki v letu 2000, kljub višji vrednosti bilančne vsote na zaposlenega v istem letu. Najvišjo vrednost tega kazalnika ima BA&CA, najnižjo vrednost pa Gorenjska banka.

3.3.3. Dobiček na zaposlenega

Kazalnik dobiček na zaposlenega izračunamo kot količnik med čistim dobičkom ali izgubo poslovnega leta in številom zaposlenih. Večja kot je vrednost tega kazalnika, boljše je poslovanje banke.

$$\text{Dobiček na zaposlenega} = \frac{\text{Čisti dobiček ali izguba}}{\text{Št. zaposlenih}}$$

Tabela 26: Dobiček na zaposlenega v Abanki d.d. v letih 1998–2000

Leto	Št. zaposlenih	Čisti dob. ali izguba v 000 SIT	Dobiček na zap. v 000 SIT
1998	681	1.118.403	1.642
1999	637	1.306.467	2.051
2000	637	2.164.776	3.398

Vir: Izkaz uspeha Abanke d.d. za leta 1998, 1999 in 2000 ter Letno poročilo Abanke d.d. v letu 2000.

Tabela 27: Dobiček na zaposlenega v sedmih največjih slovenskih bankah v letu 2000

Banka	Št. zap.	Čisti dob. ali izguba v 000 SIT	Dobiček na zap. v 000 SIT
NLB	2904	4.992.748	1.719
Nova KBM	1442	2.630.691	1.824
SKB	1100	0	0
Banka Koper	737	2.360.248	3.202
Banka Celje	650	1.881.657	2.895
Gorenjska banka	493	1.633.930	3.314
BA&CA	204	545.247	2.673
Povprečje konkurenčnih bank			2.604

Vir: Finančni izkazi poslovanja bank v letu 2000.

Večja vrednost tega kazalnika pomeni uspešnejšo banko, saj to pomeni, da zaposleni v povprečju dosegajo večji dobiček. Vrednost kazalnika za Abanko kaže relativno uspešno poslovanje banke v letu 2000, saj se je dobiček na zaposlenega povečal za 66 % glede na leto poprej in za 207 % glede na leto 1998. Kazalnik se je zelo povečal ob enakem številu zaposlenih, kar pomeni večjo izkoriščenost in produktivnost zaposlenih. Povprečni kazalnik v konkurenčnih bankah v letu 2000 je znašal 2.604.000 SIT. Največjo vrednost dobička na zaposlenega je dosegla Abanka, sledili sta ji bili Gorenjska banka in Banka Koper. Vrednost obravnavanega kazalnika je v SKB banki znašala 0, ker v letu 2000 ni imela niti dobička niti izgube.

4. CELOVITA OCENA NA PODLAGI PRIMERJAVE KAZALNIKOV

Z ocenami posameznih kazalnikov bom poizkusila dobiti skupno oceno poslovanja Abanke. Ocene posameznih kazalnikov bodo temeljile na podlagi primerjave vrednosti kazalnikov Abanke v letu 2000 in povprečne vrednosti kazalnikov sedmih največjih slovenskih bank v letu 2000.

Lestvica za ocenjevanje posameznega kazalnika ima razpon od ena do pet oziroma od nezadostno do odlično. Nezadostno, če kazalnik zelo odstopa od povprečja v negativni smeri, in odlično, če je kazalnik visoko nad povprečjem v pozitivni smeri.

Tabela 28: Celovita ocena Abanke d.d. z vidika primerjanih kazalnikov v letu 2000

Vrsta kazalnika	Vrednost kazalnika v Abanki	Povp. vrednost konkurenčnih bank	Ocena
ROE v %	18,3	7,5	odlično
ROA v %	1,3	0,9	prav dobro
Neto obrestna marža v %	2,2	2,6	dobro
Stopnja likvidnosti v %	5,2	5,6	zadostno
Delež posojil v bilančni vsoti v %	68,7	63,9	zadostno
Delež odpisanih posojil v %	0,3	0,2	dobro
Enostavni kazalnik kapitala v %	7,1	10,5	zadostno
Kapitalska ustreznost v %	13,0	14,2	dobro
Bilančna vsota na zap. v 000 SIT	295.342	315.698	dobro
Splošni upr. str. na zap. v 000 SIT	8.194	7.996	dobro
Dobiček na zaposlenega v 000 SIT	3.398	2.604	prav dobro
CELOTNA OCENA			dobro

Vir: Lastni izračuni.

Abanka je z vidika primerjanih kazalnikov dobila skupno oceno dobro. To je zelo groba ocena, saj bi za natančnejšo oceno potrebovala različne analitične podatke obravnavane banke in drugih slovenskih bank, ki pa niso javno dostopni.

Zaradi pomanjkanja podatkov ni mogoče izračunati nekaterih kazalnikov, ki prikazujejo predvsem izpostavljenost banke različnim tveganjem in s katerimi bi lahko podala natančnejšo oceno. To so predvsem podatki o vrednosti slabih posojil v poslovnih bankah, ki so osnova za izračun kreditnega tveganja. Otežen pa je tudi izračun izpostavljenosti bank tveganju spremembe obrestnih mer, saj ni javnih podatkov o vrednosti obrestno občutljive aktive in obrestno občutljive pasive.

5. OMEJITVE UPORABE KAZALNIKOV

Kazalniki poslovanja ne predstavljajo rešitve problema, ampak so samo delček odgovora, ki ga mora banka poiskati še z drugimi proučevanji, raziskovanji, kontrolami poslovanja, analizami itd. Analiza s kazalniki je težka in ima mnogo omejitev (Palat, 1989, str. 80):

- Banke so specializirane na različnih področjih, zato težko oblikujemo "povprečne" kazalnike. To sicer bolj velja za tuje banke, saj pri nas še ni prisotne močne specializacije. Poleg tega pa banke diverzificirajo svoje poslovanje v različne dejavnosti (leasing, posredništvo z nepremičninami itd.).
- Banke lahko namerno izkrivijo kazalnike, zato da olepšajo dejansko stanje. Banka lahko proda svoje posojilo z diskontom, s tem pridobi denarna sredstva in poveča vrednost kazalnika stopnje likvidnosti. Navzven bo videti, da je banka bolj likvidna, kot je v resnici. Ocena likvidnostnega tveganja, ki bo podana na podlagi tega kazalnika, bo tudi neustrezna. Takšna izkrivljanja se lahko delno preprečijo s tem, da se pri analizi uporablja mesečne izkaze in izdelava mesečne povprečne bilance.
- Kazalnik je treba ustrezno interpretirati. Napačno je, če se vrednost kazalnika pojasnjuje na način, če ta kazalnik je dober, oni pa slab. To ni tako preprosto, saj so stvari med seboj prepletene kot pajkova mreža. Visoka stopnja likvidnosti na eni strani pomeni dobro likvidnostno pozicijo banke (pozitivno), na drugi strani pa lahko pomeni veliko presežnih denarnih sredstev (negativno). Ugoden finančni položaj banke predstavljajo uravnotežene vrednosti vseh kazalnikov.
- Banke uporabljajo različne računovodske rešitve (npr. različne metode amortizacije).
- Mednarodne primerjave so otežkočene zaradi različnosti postavk med bilancami in različne metodologije izračunavanja posameznega kazalnika.
- Banke so različno velike in delujejo v različnih okoljih. Kvaliteta analize se poveča, če med seboj primerjamo kazalnike podobnih bank, tako po velikosti bilančne vsote kot po okoljih oziroma trgih, na katerih delujejo.

SKLEP

V diplomskem delu sem analizirala uspešnost poslovanja Abanke d.d. Ljubljana v letih 1998–2000, za leto 2000 pa sem uspešnost poslovanja Abanke primerjala tudi z izbranimi slovenskimi bankami.

Abanka je letu 2000 povečala obseg poslovanja, merjen z bilančno vsoto, za 26 % glede na leto 1999 in za 53 % glede na leto 1998. Bilančna vsota Abanke je konec leta 2000 znašala 188.133 milijona SIT. Tako intenzivna rast je Abanki omogočila povečanje tržnega deleža po bilančni vsoti s 5,2 % konec leta 1998 na 5,9 % konec leta 2000, s čimer se je prebila na peto mesto med bankami v slovenskem prostoru. Čisti dobiček v letu 2000 se je povečal za 66 % glede na leto 1999 in za 93 % glede na leto 1998. Tak dobiček je zagotavljal 18,3-odstotno donosnost kapitala, kar je daleč nad povprečjem slovenskega bančnega sistema. Donosnost sredstev Abanke je v letu 2000 znašala 1,3 %, kar je za 0,4 odstotne točke več kot v letu 1999 in za 0,3 odstotne točke več kot v letu 1998. Likvidnost v letu 2000 se je v primerjavi z letom 1998 zmanjšala, tako je bila banka v slabšem položaju glede nepredvidenih odtokov vlog, vendar pa je to vplivalo na višjo stopnjo donosnosti. Kapitalska ustreznost v Abanki se je od leta 1998 do 2000 povečala za dve odstotni točki in je znašala 13 %, s čimer je presegala predpisano minimalno vrednost kazalnika za pet odstotnih točk. Število zaposlenih je bilo v letu 2000 enako kot v letu 1999, glede na leto 1998 pa se je zmanjšalo za 44 ljudi. Kljub enakemu številu zaposlenih v letih 1999 in 2000 se je dobiček na zaposlenega znatno povečal, kar kaže na večjo izkoriščenost in produktivnost zaposlenih.

Iz primerjave kazalnikov poslovanja Abanke s povprečno vrednostjo kazalnikov konkurenčnih bank v letu 2000 sem dobila oceno dobro. To pomeni, da je Abanka poslovala nekje v skladu s povprečjem preostalih obravnavanih slovenskih bank. Razvidno je, da ima malenkost slabšo likvidnost od povprečja drugih bank, na drugi strani pa ima veliko višjo donosnost sredstev in lastniškega kapitala. To vpliva na večje zadovoljstvo lastnikov banke in izpolnjevanje osnovnega cilja poslovanja banke, kar je maksimiranje vloženega kapitala delničarjev ob sprejemljivem tveganju.

Abanka je v letu 2002 povišala tržni delež po bilančni vsoti na 6,5 %, po združitvi z Banko Vipa 1. januarja 2003 pa je njen tržni delež narasel na 8,8 % in tako je postala tretja največja banka v Sloveniji. Cilji združene banke v navezi z Zavarovalnico Triglav so usmerjeni na slovenski trg. Ker se velike mednarodne finančne institucije, ki se širijo na naše trge, ponavadi ne zanimajo za financiranje srednjih in malih podjetij, še manj pa jih zanimajo posebne potrebe lokalnih trgov, bi lahko bila ob uporabi domačega znanja in ponudbi enako dobrih storitev, kot jih nudijo tuje banke, to konkurenčna prednost za nadaljevanje uspešnega poslovanja Abanke tudi v prihodnosti.

LITERATURA

1. Blanden Michael: Fightback begins. *The Banker*, London, 145 (1995), 833, str. 114-133.
2. Bobek Dušan: Organiziranje in poslovanje bank. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta, 1992. 230 str.
3. Crnica Slavica: Banke Vipe ne bo več. Delo, Ljubljana, 30.04.2002, str. 13.
4. Dimovski Vlado: Bančništvo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1996. 74 str.
5. Dimovski Vlado, Gregorič Aleksandra: Temelji bančništva. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000. 177 str.
6. Ferluga Irena: Drugi bančni steber bi se lahko oblikoval okoli Abanke in Zavarovalnice Triglav. Večer, Maribor, 25.09.2002, str. 9.
7. Graddy Duane B., Spencer Austin.: *Managing Commercial Banks*. New Jersey: Prentice Hall, 1990. 765 str.
8. Hempel George, Simonson Donald, Coleman Alan: *Bank Management*. ZDA: John Wiley & Sons, 1994. 857 str.
9. Hočevar Marko, Igličar Aleksander: Osnove računovodstva. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1997. 268 str.
10. Kobe Aljoša: Kaj zvemo iz bilanc banke. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1996. 56 str.
11. Košak Marko, Košak Tomaž: Variabilnost obrestnih mer kot dejavnik oblikovanja obrestne marže pri slovenskih bankah. *Bančni vestnik*, Ljubljana, 5 (2002), str. 2.
12. Palat Raghu: *Understanding Rations*. London: Kogan Page, 1989. 84 str.
13. Petavs Stane: Abanka bo slovenska banka. *Kapital*, Ljubljana, 20.05.2002, str. 39-41.
14. Petrič Tine: Spopad za bančni trg. *Gospodarski vestnik*, Ljubljana, 21.10.2002, str. 25-29.
15. Petrov Sabina: Bančniki bodo premešali karte. *Finance*, Ljubljana, 14.10.2002, str. 21.
16. Slovenski računovodski standardi. Slovenski računovodski standard 31. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1997. 24 str.
17. Smola Tjaša: Uspešnost Dolenjske banke d.d. v letu 1998 in 1999. Diplomsko delo Visoke poslovne šole. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000. 30 str.
18. Žmavc Suzana: Banke v letu 2000. *Kapital*, Ljubljana, 02.07.2001, str.68.

VIRI

1. Bilanca stanja Abanke d.d. Ljubljana na dan 31.12.1997.
2. Bilanca stanja Abanke d.d. Ljubljana na dan 31.12.1998.
3. Bilanca stanja Abanke d.d. Ljubljana na dan 31.12.1999.
4. Bilanca stanja Abanke d.d. Ljubljana na dan 31.12.2000.
5. Finančni izkazi poslovanja bank v letu 2000. Ljubljana: Združenje bank Slovenije, 2001, 60 str.

6. Interna gradiva Abanke d.d. Ljubljana.
7. Interno bančno glasilo Abanke in Banke Vipa (Pogled od znotraj), april 2002.
8. Izkaz uspeha Abanke d.d. Ljubljana za leto 1998.
9. Izkaz uspeha Abanke d.d. Ljubljana za leto 1999.
10. Izkaz uspeha Abanke d.d. Ljubljana za leto 2000.
11. Letno poročilo Abanke d.d. Ljubljana za leto 1999, 43 str.
12. Letno poročilo Abanke d.d. Ljubljana za leto 2000, 44 str.
13. Letno poročilo Banke Slovenije za leto 2000. Ljubljana: Banka Slovenije, 2001, 96 str.
14. Obvestila za javnost Abanke d.d. Ljubljana.
[URL:http://www.abanka.si/slo/informacije/3101_info_obvestila_arhiv_2002.asp],
25.04.2002.
15. Statut Abanke d.d. Ljubljana.
16. Zakon o bančništvu (Uradni list RS, št. 7/99).